

PROBLEM, KI ŽE LETA RAZDVAJA FRANCIJO

Obstaja upanje za rešitev alžirskega vprašanja

**Tajni načrt generala De Gaulle - Pomen zborovanja v Casablanki -
Rešitev je odvisna tudi od strpnosti in dobre volje alžirske začasne vlade**

Izid ljudskega glasovanja, ki ga je razpisal francoski predsednik Charles De Gaulle in ki se je zaključilo 8. t.m., je neovržno dokazal dvoje. Najprej, da je večina francoskega ljudstva odločno za to, da se v Alžiriji čimprej prenehajo sovražnosti in se tamkajšnjim domačinom nudijo vse svobode, med drugim pravica do državne neodvisnosti. Drugi, prav tako važen nauk, ki izhaja iz referendumu, je, da so alžirski domačini čvrsto na strani Narodnoosvobodilne fronte in si zato alžirska začasna vlada povsem upravičeno lasti pravico, da edina predstavlja in zastopa koristi alžirskega ljudstva.

Glede na takšno stanje mednarodna javnost danes z zanimanjem pričakuje, kaj bo ukrenil general De Gaulle. Ni namreč nobena skrivnost, da so odgovorni krogi na Zahodu zaskrbljeni zaradi nevarnega razpleta dogodkov tudi v tem delu Afrike. Tunizijski predsednik Burgiba je v tej zvezi pred kratkim izjavil tole: »Če v Alžiriji ne pride do pomirjenja, bo vse propadlo. V zadevo se bodo vmešale tuje sile, obnovila se bo hladna vojna in alžirski spor bo zadobil mednarodni značaj. To bo avantura, skok v temo in v Franciji bo lahko nastala državljanska vojna.«

»AFRISKA LISTINA«

Da so takšna predvidevanja popolnoma utemeljena, je razvidno ne samo iz dejstva, da je ogromna večina mednarodne javnosti odločno na strani Alžircev ali vsaj z njimi simpatizira, temveč tudi in še bolj iz sedanjega položaja v Alžiriji sami. Tamkajšnjemu ljudstvu, ki že sedmo leto bide neizprosno in krvav boj s francoskimi oboroženimi oddelki, sta namreč v zadnjih tednih vpliva novega poguma dva dogodka, in sicer nadvse zadovoljivi izid referendumu ter zlasti sklepi zborovanja v mestu Casablanka.

Alžirsko vprašanje je bilo važen predmet razgovorov, pri katerih so poleg predstavnikov alžirske začasne vlade sodelovali še najvišji zastopniki Združene arabske republike, Maroka, Gvineje in Malija, ki so na koncu podpisali tako imenovano »Afrisko listino«. Ta baje vsebuje tudi nekaj tajnih določil, med drugim sklep, da bodo države — podpisnice ustanovile skupno vojaško poveljstvo in tudi povezale posamezna gospodarstva, če bi Francija »nadaljevala osvojevalno vojno v Alžiriji«. Omenje-

ne države so se baje tudi obvezale, da bodo, če bo potrebno, Franciji napovedale gospodarski bojkot in Alžircem poslale na pomoč prostovoljce.

Če upoštevamo, da uživajo vojskujoči se Alžirci vso moralno pomoč komunističnega Vzhoda — ta pomoč pa lahko postane sčasoma materialna — in da je splošno znano, kako jim tudi novi ameriški predsednik Kennedy še zdaleč ni nasproten, pridemo do zaključka, da se stvari čedalje ugodneje razvijajo za alžirsko začasno vlado, ki v svetu tudi pridobiva vedno večji ugled in vpliv.

DE GAULLOV NAČRT

De Gaulle je že večkrat slovesno izjavil, da Francija priznava Alžircem pravico samoodločbe, in jim je hkrati svečano obljubil, da se bodo lahko te pravice tudi poslužili, če prenehajo sovražnosti in potem ko bodo že nekaj časa uživali široko avtonomijo, a še vedno pod nadzorstvom francoskih oblastev.

»Pripravljeni smo pričeti pogajanja«

Ni izključeno, da je poleg izida referendumu prav to novo francosko zadržanje pripomoglo, da je alžirska začasna vlada v ponedeljek **uradno** izjavila, kako je »pripravljena pričeti pogajanja s francosko vlado« za izvedbo svobodnega ljudskega glasovanja v Alžiriji. V izjavi je nadalje rečeno, kako danes lahko pričakujemo, da se »alžirsko vprašanje reši mirno in s pogajanja«.

Priznati je treba, da pomeni to stališče odločen in znaten preokret v politiki alžirske vlade, saj se lahko še spomnimo, kako je prej vselej zahtevala, da se mora referendum izvesti pod nadzorstvom Združenih narodov, medtem ko je zdaj ta pogoj odpadel.

Navzlic temu med Francijo in vlado Ferhata Abasa še vedno obstaja globok prepad, saj se njuni stališči ločita v mnogih bistvenih točkah. Alžirska začasna vlada sebe namreč smatra za edino resnično predstavništvo Alžircev, vtem ko se hoče De Gaulle pogajati tudi z drugimi, Franciji povsem in vedno naklonjenimi arabskimi krogi. De Gaulle tudi izjavlja, da je pripravljen pričeti pogajanja, a naj se prej nehajo sovražnosti; Ferhat Abas pa trdi, da je prenehanje vojskovanja odvisno prav od poteka pogajanj.

Iz tunizijskih vladnih krogov se je pa zadnji teden zvedelo, da je De Gaulle po svojih zaupnikih že sporočil predstavnikom alžirske začasne vlade, kako si zamišlja pripravo ljudskega glasovanja, ki naj odloči bodočo usodo dežele.

Francoski predsednik baje predlaga, naj se Alžirija razdeli v 17 okrajev, od katerih bi pet bilo francoskih, devet arabskih in trije mešani. Vsi okraji, bi bili združeni v Alžirski zvezi pod vodstvom zveznega sveta, v katerem bi okraji bili enakopravno zastopani. Sahara pa bi upravljal poseben svet, v katerem bi tako francoska vlada kot alžirski zvezni svet imela enako število predstavnikov. Nova alžirska zveza pa naj bi bila tesneje povezana s Francijo s pomočjo ministrstva za obrambo in zlasti po svojih gospodarskih ustanovah.

Če ta načrt res obstaja, se še ne ve, kot tudi ni znano, ali res ustreza De Gaullovi zamisli. Kljub temu vse kaže, da so v Franciji od načelnih izjav prešli h konkretnemu reševanju alžirskega vprašanja.

Alžirci končno zlasti odločno odklanjajo De Gaullovo začasno preosnovno alžirske uprave, ki obstaja predvsem v tem, da se postavijo na mnoga odgovorna in važna mesta alžirski domačini. »Novi svet, ki ga hočemo zgraditi v Afriki« je dejal Ferhat Abas, »mora zajamčiti blaginjo našim ljudstvom, ki so pod tujo oblastjo stoletja bili oropani svojih pravic in imetja. Ta svet ni proti nikomur, a tudi noče biti nikomur podložen.«

Spričo tako odločnih izjav in glede na čedalje večji vpliv in avtoriteto, ki jo ima Narodnoosvobodilna fronta med alžirskim ljudstvom, mnogi opazovalci dvomijo, da bo De Gaulle mogel omenjeno preosnovo sploh izvesti. Povsem izključeno pa je, da jo bo izvedel v takšni meri, kot si je prvotno zamislil. Zvedelo se je namreč, da so mnogi ugledni muslimani, katerim so ponudili važna mesta v javni upravi, ponudbe odklonili. Vsi pa so dali razumeti, da bi mesta sprejeli, če bi na to pristala tudi Narodnoosvobodilna fronta.

Iz vsega, kar smo napisali, ponovno izhaja, da je rešitev alžirskega vprašanja samo v pogajanjih z alžirsko začasno vlado. Rešitev bi danes morda bila tudi lahka, kajti doba kolonialnega gospodarstva je pri-

RADIO TRST A

• NEDELJA, 22. januarja, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Slovenske narodne pesmi; 10.00 Ponoči maše iz stolnice Sv. Justa; 11.30 Oddaja za najmlajše: »Velika gala predstava«, pravljica (Tone Siliškar - Jožko Lukeš), tretji del. Igrajo člani RO; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj - Kronika tedna v Trstu; 14.30 Sedem dni v svetu; 14.45 Vokalni kvintet Lisinski; 17.00 Za smehi dobro v cel o (ponočitv); 19.00 Načelk vestik; 21.00 Iz zakladnice slovenskih narodnih pesmi: »Vseko leto pred pustom ga ona pričakuje« (Martin Jevnikar); 21.30 Koncert Tržaškega Tr. a - B ahms: Trio št. 1 v H-duru; 22.00 Nedelja v športu.

• PONEDELJEK, 23. januarja, ob: 18.00 Italijanščina po radiu: Peta lekcija; 19.00 Znanost in tehnika - Miran Pavlin: »Cesta sonca od Bologne do Florence«; 20.30 Sportna tribuna; 20.30 Granados: »Goyescas«, opera v 3 slikah. Španski državni orkester in zbor iz Madrida vodi Ateufo Argenta. Približno ob 21.30 »Nove knjige in oddaje«.

• TOREK, 24. januarja, ob: 18.00 Radjska univerza - Ivan Rudolf: Cudovitosti rastlinstva: »Vodna porazdelitev v rastlinstvu«; 19.00 Pisani belončki radjski tednik za najmlajše; 21.00 Tvorcnica sarj - obzornik iz filmskega sveta; 21.30 Koncert kitarista Miha Guznaka, pri klavirju Marjan Lipovšek; 22.00 Italijansko sodobno pesništvo v delih sedmih predstavnikov mlajšega rodu - Josip Tavčar: Alessandro Parronchi.

• SREDA, 25. januarja, ob: 18.00 Slovenščina za Slovence: Tretja oddaja; 18.30 Lik in značji iz opernih del: »Kezala« (Igor Rutar); 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. Milan Starc); 20.30 »Vrv med nebotačniki«, igra v 3 dej. (Luigi Ganconi - Martin Jevnikar), igrajo člani RO; 22.20 Schubert: Maša v As-duru.

• ČETRTEK, 26. januarja, ob: 18.00 Radijska univerza - Tone Penko: Strupi mamila in nasladi: »Mamila tronskih krajev«; 19.00 Srimo oborja - Jaže Peterlin: Umetnost naših cerkva: »Trebče« Približno ob 21.10 Književnost - Jaže Peterlin: »Istošnji koledarji«. Približno ob 22.00 Umetnost - Mario Kalin: »Donatellov spomenik Gattamelati v Padovi«.

• PETEK, 27. januarja, ob: 18.00 Italijanščina po radiu: 6. lekcija; 19.00 Sola in vzgoja - Egidij Košuta: »O otrokovem priložnostnem družbu«; 21.00 Gospodarstvo in delo; 21.20 Koncert operne glabje; 22.00 Obletnica tedna - Gostimir Demšar: »Spomin na Giuseppe Verdija, ob 60-letnici smrti«.

• SOBOTA, 28. januarja, ob: 13.30 Drobodole! Plošče prvič v oddaji: 15.30 »Maček in tigra«, detektivska igra (Dino De Palma - Franc Jeza), igrajo člani RO; 18.00 Radijska univerza - Ivan Artač: Razvoj Evrone, II. del. Novi vek: »Križčno leto 1870«; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 20.30 Teden v Trstu; 20.40 Zbor »Vinsko Vodenice« iz Ljubljane; 21.00 Za smeh in dobro voljo; 21.30 Kmečki ansambli.

TEDENSKI KOLEDARČEK

22. januarja, nedelja: 3. po razlašenju Viktor
23. januarja, ponedeljek: Rajmund
24. januarja, torek: Timotej, Felicij
25. januarja, sreda: Spreobrnjenje sv. Pavla
26. januarja, četrtek: Polkarp, Pavla
27. januarja, petek: Jarež Zlatoust
28. januarja, sobota: Peter Nolasko

SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO V TRSTU

sporoča, da je bil planinski smučarski izlet, ki bi moral biti v nedeljo, 15. januarja t. l., priložen na nedeljo, 22. januarja. Vpisovanje se nadaljuje.

SOLA GLASBENE MATICE V TRSTU

Vse starše, ki želijo, da bi njihovi otroci sodelovali v otroškem zboru, vljudo vabimo, da jih pripeljejo k pevskim vajam, ki so vsak petek ob 18. uri v šolskih prostorih v ulici Ruggero Manna 29.

Ravnateljstvo

MALI OGLAS

Proda se HARMONIJI v dobrem stanju. Nesl-v v upravi Novega lista, Gorica, trg Vittoria 18/II.

Živahno zasedanje v Moskvi

Osrednji odbor komunistične stranke je v Moskvi skoraj teden dni razpravljala o stanju poljedelstva v Sovjetski zvezi. Zgodilo se je namreč, da so odgovorni komisarji v številnih več izkazali, kot pa je bilo resničnega pridelka. Leta 1958 je dala žetev na primer 140 milijonov ton žita, leta 1959 je šlo na 125 milijonov ton, lansko leto pa še na manj. Zmanjšali so se tudi hektarski donosi. Na ukrajinškem črnozjumu so računali na povprečni donos 18 stotov, v resnici so pa poželi komaj nekaj čez 15 stotov. Kolhozni komisarji so se izgovarjali s sušo.

Ko je ukrajinški strankin tajnik Podgorni našteval takšna opravičila, ga je Nikita Hruščev ostro prekinil: »Razlaga je sleparska. Če bi koruzo pravilno sejali in obdelovali, bi je imeli 35 do 40 stotov na hektar, toda tam kradejo ali pa nas sleparijo s številniki, potem pa se izgovarjajo na gospodboga.« Podgorni se je ves zmedel. Hruščev na je vnil ves zahripljen: »Kdor je sleparil, bo bridko plačal!«

Ko so prišli na vrsto poročevalci iz drugih sovjetskih zvez, se je prizor ponovil.

Praznik družine

V nedeljo, 8. januarja, je Cerkev obhajala praznik sv. družine. Ob tej priložnosti je papež Janez XXIII. spregovoril iz svoje pisarne po radiu vsemu svetu. Njegove besede so bile ostro opozorilo vsem odgovornim, naj že enkrat ukrenejo, kar je potrebno za obstoj bistvene družbene celice - družine.

Papež je poudaril, da dobro pozna težave in nevarnosti, ki jih prava krščanska družina vsak dan srečuje. V prvi vrsti so te nevarnosti duhovnega značaja. Koliko odgovodi in notranje moči morata imeti oče in mati, že da imata otroče. Številnim družinam se dandanes posmehuje tudi tako imenovani moderni svet, češ tarnajo v pomanjkanju, a kdo jim ukaže imeti toliko otrok.

Spričo takšnega mišljenja je res težko življenje številnim družinam. Miselnost o breznametnih očetih in materah številnih družin se namreč prenaša tudi na materialno plat. Postave, ki bi ščitila delovna mesta rednikom številnih družin, so daleč za odredbami, ki dajejo prednost pri nastavitvah vojni siroti, moškega spoja, in ki ima že štirideset let ter je še brez skrbi za družino. Na papirju je pač »sirota« brez očeta, čeprav je morda v službi z mastno plačo. Družinski očetje pa še danes nimaajo urejenih prejemkov po potrebah družinskih članov, ampak enako ali sorazmerno nižjo kot samci.

»Te skrbi«, nadaljuje papež, »ki nastanejo iz materialnih potreb in pomanjkanja predvsem v številnih družinah, kjer je par brezposelnih ali napol zaposlenih, so nam zelo dobro znane. Naš glas ne opusti nobene priložnosti, da ne bi opominjal oblasti in premožnejše ljudi, da bi se vsem družinam zagotovila trajna pomoč.«

Iz nagovora posnemamo osrednjo misel, da je trajna pomoč družinam neobhodno potrebna. Ta pa ne sme sloneti zgolj na trenutnih čustvih, marveč na trdnih postavah jamstvih in odredbah.

Hruščev je švrkal na desno in levo, osramočeni tajniki so pa samo jecljali: »Imate prav, tovariši!« Za Hruščeva je vsekakor sitno, ker so lani obdelali sedem milijonov hektarov več zemlje kot prejšnja leta, pridelok je pa znatno manjši. Na zborovanju so ugotovili, da so tudi traktorji iz kovinskih tovarn v Tuli najslabše kakovosti. Že po nekaj dnevih oranja postanejo nerabni. Tudi inženirjem v Tuli je Hruščev zagrozil, da jih bo poslal kopat, ne pa risat načrtov za stroje.

Novi kardinali

V ponedeljek je papež na četrtem konzistoriju svojega pontifikata javno proglasil štiri nove kardinale, katerih imena so že bila prej znana. Imena treh kardinalov drži pa sveti oče še v tajnosti. Poučeni vatičanski krogi trdijo, da je kardinalski klub namenjen trem cerkvenim dostojanstvenikom v državah na vzhodu. Med temi naj bi bil tudi bogorajski nadškof msgr. Ujčić, ali pa zagrebški nadškof msgr. Šener. Brez teh treh kardinalov »in pectore« šteje kardinalski zbor 85 članov. Sedanji papež jih je imenoval nič manj kot 42, med temi 19 Italijanov. Število je na ostalo isto že dve leti, ker jih je medtem že precej umrlo. Med sedanjimi kardinali jih je 32 italijanske narodnosti, 53 pa inozemcev.

Huda nesreča

V noči od torca na sredo se je pripetila na cesti med Bakariem in Novijem blizu Reke zelo huda nesreča. Na avtobusu iz Novega Vinodola se je peljalo v delu štirideset delavcev. Že blizu Reke je težko vozilo začelo drseti na poledeneli cesti. Šofer ni mogel vzdržati krmila in avtobus je zavozil na rob ceste, izdril nekaj občestnih kamnov in zgrmel v prepad, globok petdeset metrov. Iz razbitin so brž novčekli pet mrtvih; 3 hudo ranjeni so izdihnili na prevozu v reško bolnišnico. Vsi ostali so pa težko ranjeni. Tako hude prometne nesreče v reškem Primorju že zdavna ne pomnijo.

Obstaja upanje

(Nadaljevanje s 1. strani)

kraju in se bo dokončno zaključila prav v Alžiriji. Kar otežkoča rešitev, je dejstvo, da v deželi ob Atlaškem pogorju prebiva ne samo skoraj 10 milijonov Alžircev, temveč tudi nekaj več kot poldrugi milijon Francozov. Danes ne gre več zato, kako tem Francozom tudi za bodočnost zagotoviti svoj nekdanji vodilni in gospodujoči položaj, kajti nahajamo se že v dobi, ko so narodi enakopravni. Danes gre predvsem za to, kako doseči, da bi francoska in alžirska skupnost mirno živeli druga poleg druge in med seboj sodelovali, potem ko je 100 let trajalo brezobzirno kolonialno izkoriščanje in je v 7 let trajajoči vojni izgubilo življenje že okrog milijon Alžircev.

Trajna in pravična rešitev vprašanja ni zato odvisna samo od De Gaulla, temveč tudi od dobre volje, strpnosti in razumevanja voditeljev nove države, ki nastaja ob Sredozemskem morju.

D. L.

Dwigh Eisenhower se poslavlja

V torek popoldne je Eisenhower podpisal zadnji politični akt svojega predsednikovanja, namreč dogovor s Kanado o izrabljanju vodnih sil na reki Kolumbiji. Zadnji njegov predlog pa je izražen v poslanici parlamentu, v kateri priporoča, naj se poskrbi, da se italijanske čete, pridružene NATO, opremijo in izurijo v atomskem orožju.

Med tem njegovim poslom so delavci upravljali iz Bele hiše vse predsednikove osebne predmete ter jih odvažali v njegovo villo v Gettysburgu. S ceste so že odmevali udarci klavir, kjer pripravljajo odre za novega predsednika in prvake države, ko bodo jutri gledali mimohod čet in organizacij.

Zvečer pa se je predsednik Dwight Eisenhower poslovil po radiu od ameriških državljanov. V uvodu je dejal, da bi želel rojakom naznaniti, da se bliža trajni mir. »V resnici pa« je dodal mož, ki je Združenim državam služil pol stoletja kot vojskovodja in kot predsednik države, »je treba še marsikaj storiti«. Naznanil je, da bo treba še vztrajnih diplomatskih razgovorov, preden bo svet prišel do častnega mira in medsebojnega zaupanja. Za dosego tega cilja se je pa treba na vsak način izogniti vojni. »Naši temeljni cilji«, je nadaljeval v slovesu, »so bili ohraniti mir, vzpodbujati napredek na vseh poljih človeške dejavnosti ter

pospeševati svobodo in spoštovanje med narodi«. Predsednik je opomnil, da se danes širijo zahrbtna, brezbožna ideologija, proti katerim se je treba boriti z velikimi žrtvami. Združene države, je dejal, so se kljub velikim zgubam povzpele v zadnjih petdesetih letih »do najmočnejše, najbolj produktivne in najbolj ugledne velesile sveta«. To svojo moč bodo uporabljale še v bodoče za pospeševanje miru in blagostanja med narodi, ki bodo morali vsi uživati enake pravice. Končal pa je z napotkom svojemu nasledniku: »Naloga voditelja je uravnovesiti, izpopolnjevati, križati vse sile, stare in nove, jih vskladiti z novimi demokratičnimi načeli, ki težijo k najvišjim ciljem svobodne človeške družbe!«

—0—

Tudi Fisher jemlje slovo

Ne samo ameriški predsednik, marveč tudi anglikanski nadškof v Canterburyju dr. Fisher je javil, da bo zadnji dan maja odstopil od svojega mesta duhovnega vodje anglikanske Cerkve. Svojo izjavo je podal v ponedeljek na zboru anglikanskih škofov. Zbudila je velikansko presenečenje, zlasti ker je preteklo komaj štirideset dni, odkar se je razgovarjal s papežem Janezom XXIII. V govoru je nadškof omenil, da je težko reči, kakšna čustva ga navdajajo v tem trenutku; počuti da se »kot dijak pred počitnicami ali bikoborec, ko zapušča areno«. Prepričan sem, da postajam iz dneva v dan pametnejši, toda moja potrebnost se manjša: menim da je prišel čas, ko moram oditi«. Te besede niso prav jasne. Bolj

točen je bil Fisher, ko je povedal, da se rad umakne svojemu nasledniku, stotemu nadškofu na stolici v Canterburyju, ki naj ima proste roke pri svetovnem zborovanju Cerkva v Delhiju, ki bo v mesecu decembru. Pri tem meri na zблиževanje protestantskih verskih ločin s pravoslavnimi. Zaključil je s poudarkom, da pomeni njegov obisk pri papežu svetovni dogodek.

Fisherjev odstop pa pomeni po mnenju nekaterih anglikanskih krogov, da njegovo prizadevanje za zблиževanje s katoliško Cerkvijo ni uspelo. Odvisno bo pač od odločitve, kdo bo njegov naslednik. Za sedaj je kraljica povzdignila nadškofa Fisherja v domstrnega lorda, kar je znak, da ni zgubil svoje veljave pri kraljici, ki je pravni glavnik anglikanske Cerkve.

Socialna služba po nauku sv. oče'a

V soboto, 14. januarja, je papež sprejel 2.000 udeležencev X. mednarodnega zborovanja socialne službe in jih nagovoril v francoščini. »Ta svet, podčrtujete z vso pravico, je v polni spremembi. Poudarjeni nagnas industrializacije povzročajo v mnogih narodih pojav rastočega pomeščanjenja. Nove ugodnosti industrije se razvijajo, medtem ko rastoča modernizacija vzbujajo globoke spremembe v načinu dela in življenja.«

Človek večkrat le s težavo prenaša take naloge iz lastnih sredstev. Če bi mu skupnost ne nudila bratske pomoči, bi tvegala, da težko oškoduje družino in sebe. Obstoj te socialne službe pa dovoljuje izdelavo novih zakonov in izpopolnitv že obstoječe zakonodaje. Vključuje razen tega vse in tudi do sedaj manj favorizirane člane v človeško enoto.

Proračun ZDA

Jutri poteče zadnji dan službovanja ameriškega predsednika Dwighta Eisenhoweria. Kot zadnje dejanje svoje predsedniške dolžnosti je predložil kongresu (obema zbornicama) proračun za leto 1961-62. Proračun predvideva nad poldrušo milijardo dolarjev več dohodkov kot izdatkov, kar je vsekako nad vse optimistično. Dohodki znašajo 82 milijard in 300 milijonov dolarjev, stroški pa 80 milijard 900 milijonov. Najvišjo postavko je odhajaioči predsednik odmeril za vojaške stroške. Generali in ves Pentagon so seveda zelo veseli nad levjim deležem celotnega državnega proračuna. So pa tudi zelo pametne številke, ki kažejo, da je bil Eisenhower, čeprav v prvi vrsti general, tudi razvedan in človečanski mož. Eno milijardo dolarjev je postavil v proračun za raziskovanje medplanetarnega prostora in za polet človeka v vesolje. Eno milijardo in več milijonov dolarjev za raziskovanje in boji proti srčnim boleznim in raku. Ti dve bolezni najbolj pobirata ljudi v Ameriki.

Proti predsednikovemu proračunu se pa že oglašajo pomisleki, češ da je novršen in da ne upošteva pravilno finančnih zmogljivosti države; dohodkov da ne bo toliko, da bi preostajale kar milijarde. Podtikajo mu celo, da hoče obtežiti stališče svojega naslednika Kennedyja. Eisenhowerjevi nasprotniki poudarjajo, da ni bilo še nikoli v Ameriki pet milijonov brezposelnih kot ob koncu sedanje predsedniške dobe in da ni še nikdar ugled Združenih držav v svetu tako nizko zlezel.

Prav gotovo so taki glasovi, ki jih najbolj širi znani ameriški časnikar Jožef Alsop, pretirani. Ko se menjata gospodarja, nastanejo v vsaki hiši očitki in spori.

Nova nacionalistična gonja

Tržaški laški nacionalisti so zagnali vik in krik, ker je podprefekt Pasino imenoval v komisijo za sestavljanje seznama trgovcev, ki imajo pravico, da se vpišejo v bolniško blagajno, tudi predsednika Slovenskega gospodarskega združenja g. Stanislava Svaglja. V svojem nacionalističnem zanosu so šli tako daleč, da so omenjeni komisiji dejansko onemogočili redno delovanje ter poskrbeli, da je bil proti imenovanju g. Svaglja predložen priziv generalnemu vladnemu komisariju Palamari.

Svoje nasprotovanje uradno sicer utemeljujejo, češ da Slovensko gospodarsko združenje na osnovi obstoječih predpisov nima pravice imeti svojega predstavnika v komisiji za sestavljanje seznama trgovcev, ki naj se vpišejo v bolniško blagajno. Kakšno je resnično ozadje vsega tega hrupa, pa najbolj zgovorno dokazuje vsebina letaka, ki ga je sestavila in razširila tako imenovana »Avanguardia nazionale giovanile« (Vsenarodna mladinska prednja straža). Vsebina letaka zasluži, da njegovo besedilo objavimo v celoti, ker iz njega izhaja, kakšne so razmere, v katerih še vedno morajo živeti tržaški Slovenci. Pod velikim in na duceie-ve čase spominjajočim naslovom »Basta!« (Dovolj) pravi letak takole:

»V Trgovinski svet so poskusili vključiti predstavnika Slovenskega gospodarskega združenja in s tem izvali upravičen odpor

krajnih gospodarskih krogov.

ANG (Vsenarodna mladinska prednja straža) se dviga proti samovoljnemu in nezakonitemu ukrepu, ki teži za tem, da se spet pomaga nevarnemu titovskemu gospodarskemu in političnemu prodiranju, in kliče v zbor Italijane, ki se ne bojijo biti pogumni.«

Danes še ne vemo, kako se bodo stvari razvijale, a prav kmalu se bo izkazalo, ali bodo oblastva kot običajno klonila pred zahtevo laških skrajnežev, ali pa vztrajala pri svojem sklepu, to je pričela ravnati s Slovenci kot z enakopravnimi državljani, kot z ljudmi, ki jim niso niti zakoni dajajo tudi pravice in ne samo dolžnosti.

V tej zvezi nam je Slov. gospodarsko združenje poslalo naslednje:

»Odbor Slovenskega gospodarskega združenja je razpravljat na izredni seji z dne 17. jan. t. l. o imenovanju gospoda Stanislava Svaglja predstavnika SGZ in člana sekcije istvničarjev. v porajnsko komisijo za ugotavljanje seznamov upravičencev za vnos v bolniško blagajno za troyce.

Odbor je izrekel vse priznanje in podoro predsedniku združenja za njegovo dosedanje in bodoče požrtvovalno zadžnje ter istočasno obodil kot neutemeljene in neosnovane trditve zastopnikov združenj Federcommercio in Associazione commercianti.

Končno odbor smatra, da je ruino, da oblasti, v slošno korist vsega prebivalstva zlasti pa prizadetih kategorij brez vsakega nalajni ga odlša ja, dajo nalog za takojšnje in redno delovanje omenjene komisije.«

Tržaškega

Repentabor:

PO IZIDU OBČINSKIH VOLITEV

V ponedeljek se je točno ob 14. uri zaprl edini volilni sedež, kjer so volivci repentaborske občine lahko oddajali svoje glasovnice za obnovo občinske uprave. Niti tri ure zatem pa so bili že razglašeni izidi. Tako se je zvedelo, da je lista št. 2, se pravi Občinska demokratična lista prejela 204 glasove, lista št. 1, — Slovenska lista — pa 166 glasov. Dvajset volivcev je oddalo svoj glas posameznim kandidatom in ne listi, 7 glasovnic je bilo neveljavnih, 9 glasovnic pa je bilo belih.

Skupno je volilo 406 oseb, v volilnem seznamu pa jih je bilo vpisanih 429. Glasovalo je torej skoraj 95 odstotkov volilnih upravičencev.

Na osnovi teh izidov so bili izvoljeni vsi kandidati Občinske demokratične liste ter trije kandidati Slovenske liste. Novi občinski svetovalci so: Bizjak Jože, Franc Škabar, Milan Purič, Alfonz Guštin, Veljko Guštin, Ivan Škabar, Ivan Guštin, Ivan Purič, Josip Škamperle, Josip Lazar, Ferdinand Križman, Maks Guštin, Karel Komar, Edward Guštin in Stok Pavel. Zadnji trije so kandidirali na Slovenski listi.

Dodati hočemo še nekaj besed o poteku volilnega boja. Kot smo poročali, prve tedne sploh ni bilo prave volilne agitacije; vsi so bili mirni in se je zdelo, da se ne bo nihče preveč vznemirjal za volitve. Zadnji teden pa so se razmere povsem spremenile. Bojeviti so postali zlasti agitatorji Slovenske liste, ki so s pomočjo letakov in tudi z osebno propagando skušali dobiti na svojo stran čimveč volivcev.

Dogodki pa so dokazali, da ni imel srečne roke tisti, ki je to propagando vodil in jo zamislil. Popolnoma zgrešeno je zlasti bilo, da so se poudarjale in razpihovale razprtije med Repnom in ostalimi vasmi repentaborske občine, namesto da bi se temeljito in nepristransko obravnavala vprašanja celotne občine. Nespametno je nadalje bilo, da so zatrjevali, da mora bodoči župan biti iz Repna, kot da bi bili kandidati iz ostalih naselij manjvredni. Takšna propaganda je dvorezna in tudi škodljiva.

Vse obsodbe pa je vredna vsebina letaka, ki so ga volivci prejeli v soboto po pošti. Na nepodpisanem letaku je bilo med drugim rečeno, da kdor odda glas Občinski demokratični listi, voli pravzaprav za to, da se ozemlje repentaborske občine in še nekatere druge vasi priključijo Jugoslaviji.

Kdor si hoče s takšnimi bedastostmi nabirati politični kapital, prednostavlja, da ima opravka z neukimi in nezrelimi volivci, ki ne znajo šteti niti do pet. Jasno pa je, da takšnih volivcev v repentaborski občini ni.

Opčine:

PRERANA SMRT

V ulici Giulia v Trstu se je v ponedeljek zgodila nesreča, ki je žal terjala smrt 47-letnega domačina Emila Gombača iz Proseške ulice 233. Pokojnik se je v avtomobilu, znamke 600, ki ga je vozil 42-letni Albert Muhič, peljal na delo. Vozilo je zaradi še

nepojasnjenih vzrokov iznenada z vso silo treščilo v sprednji del tranvaja, ki je prihajal z nasprotne strani. Hudo ranjeni Gombač je izdihnil svojo dušo, še preden so ga prepeljali v bolnišnico.

Hudo poškodovan je tudi Muhič, vendar obstaja trdno upanje, da bo popolnoma ozdravel.

Naj prerano umrlemu domačinu sveti večna luč. Družini in sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

Tržaški mestni svet:

O USTANOV ZA GRADNJO LJUDSKIH HIŠ

Tržaški občinski svet je na zadnji seji izvolil svojega zastopnika v upravno komisijo Ustanove za gradnjo ljudskih hiš (IACP) in obenem dva nadzornika ter namestnika v omenjeni komisiji. Po daljši razpravi je v upravno komisijo bil imenovan kandidat večine, socialni demokrat Pinguentini. Župan in prijatelji so odločno zavračali zahtevo, naj se na to mesto postavi kandidat opozicije dr. Gutmann. Za nadzornika je bil potrjen demokratičan dr. Valentino Gregori ter liberallec dr. Trauner.

Pri tem moramo ugotoviti, da v vodstvu omenjene važne ustanove ni niti enega predstavnika slovenskih okoliških občin, kar nikakor ni prav. Kot zastopnik okoliških občin je bil svoj čas imenovan miljski župan Pacco. Pravilno bi bilo, da bi to mesto sedaj in vsaj za nekaj časa zasedel predstavnik kakšne druge okoliške občine, oziroma da bi se zadeva tako uredila, da bi bile postopno zastopane vse občine.

Ugotavljamo nadalje, da v vodstvu te ustanove ni nobenega Slovence. Kot smo zvedeli se dr. Valentino Gregori (bivši Zdravko Gregorič) v zadnjih 10-15 letih namreč ne prišteva med Slovence.

NOVI PREDSEDNIK

Za novega predsednika Ustanove za tujski promet v Trstu je bil imenovan odvetnik Ugo Volli. Dosedanji dolgoletni predsednik dr. Slovcovich je prevzel drugo važno mesto v javni upravi.

Boršt:

LEP, DOMAČ PRAZNIK

V torek smo obhajali praznik sv. Antona puščavnika, zaščitnika naše fare. Navada je, da se ta dan zberejo v naši vasi tudi godovniki iz bližnjih naselij in celo iz mesta ter pri nas v veselem razpoloženju prebijejo nekaj prijetnih uric. Tako je bilo tudi letos. Zvečer je bila v vaški dvorani lepa kulturna prireditev, ki jo je pripravilo domače prosvetno društvo »Slovenec« in ki je privabila precejšnje število občinstva.

Prireditelji vabijo vaščane in prijatelje iz ostalih vasi, naj se v obilnem številu udeležijo ponovitve, ki bo v nedeljo ob 16. uri.

Na pobudo domačinov so se pričeli zbirati prispevki, da se postavi dostojen spomenik dolgoletnemu zaslužnemu župniku msgr. Francu Malalanu, ki je umrl pred kratkim. Pobuda je hvale vredna in smo prepričani, da bo uspela.

Sesljan:

SMRT ZAVEDNE SLOVENKE

V nedeljo smo spremili k večnemu počitku na sesljansko pokopališče 58-letno domačinko Marijo Gorjan, rojeno Pernarčič. Odšla je v večnost po dolgi in neozdravljivi bolezni, ki jo je ves čas pogumno prenašala. Pokojnica je bila pridna gospodinja in skrbna mati ter zares zavedna Slovenka. Svojega rodu ni skrivala niti za časa črne diktature niti danes in je bila vedno pripravljena pomagati, ko je šlo za vsenarodne potrebe. Zato jo bomo ohranili v trajnem spominu.

Hudo prizadetemu možu ter otrokom izrekamo globoko občuteno sožalje.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

V torek, 24. jan., ob 20.30 v kinodvorani v Škednju, v sredo, 25. jan., ob 20.30 v Prosvetni dvorani na Opčinah in v nedeljo, 29. jan., ob 16. uri v Zadrudni dvorani na Kontovelu

Alejandro Casona

»DREVESA UMIRAJO STOJE«

V vlogi gospe Eugenie nastopa tržaška rojakinja, članica ljubljanske Drame Elvira Kraljeva

Beneška Slovenija -

OSOJANE

Redkokdaj prodre kak glas iz naše vasi v svet. Odrezani smo pač od sveta, čeprav se naša Rezijanska dolina in voda stekata v Belo. Do nas je, kakor če bi šli tja do Učeje, ki so prav tako nekje na koncu dobrega, kot smo mi. Nekaj dobrega smo pa ob novem letu tudi mi ućakali. Že več let živi v Celovcu naš domačin Ivan Zuzzi, ki se ukvarja tudi s prodajo sadja. Za praznike se je dobri mož spomnil svojih krajev. Poslal je za otroke in stare ljudi 50 kg sadja, jabolk in pomaranč, v dar. Bog daj, da bi se oglasil še kak drugi »stric iz Amerike«.

FURLANSKA MANJŠINA

V Furlaniji deluje že dolgo let organizacija Moviment Autonomist Furlan (furlansko avtonomistično gibanje) s sedežem v Vidmu. Izdaja tudi svoje glasilo Patrie dal Friul. To gibanje poudarja bolj kulturno-jezikovno plat Furlanov, katere prišteva k iadinski jezikovni skupini. Terja tudi svoje jezikovno in književno svobodno udejstvovanje. Iste pravice priznava Furlansko avtonomistično gibanje tudi drugim jezikovnim skupinam. Zato so Furlani pravični tudi do zahtev Beneških Slovencev in smatrajo za popolnoma upravičene njih zahteve, da se narodnostne pravice uzakonijo in spoštujejo v vsakdanjem življenju. Slovenska manjšina v Nadiških in drugih bližnjih dolinah je za Furlane živo dejstvo, ki ga ni mogoče zanikati, niti ne z zahrbtno politiko spraviti s sveta.

O sebi pa pravijo, da so najmočnejša manjšina v republiki. Trditev so ponovno postavili v pismu, naslovljenem dr. Silviju Magnagu, predsedniku Južnotirolske ljudske stranke, in objavljenem v njih glasilu dne 4. januarja tega leta. V pismu med drugim pravijo: »Brali smo v publikaciji »Realtà Sudtirolese« (Južnotirolska stvarnost) glavne točke Vašega radijskega poziva z dne 24. in 25. oktobra prejšnjega leta

GORISKI TRG NA DEBELO

Gorica že več let pogreša sodobnim razmeram ustrezajočo tržnico za prodajo na debelo. V nekdanjih starih časih so okoliški kmetijski pridelovalci vozili na vozovih svoje pridelke v mesto. Takrat ni bilo ne pravega pokritega tržišča, še manj trga na debelo. Kmetovalci so se ustavljali na štiri koncih mesta. Brici so pripeljali pridelke do gostilne »Mihe Malta«, na koncu ulice sv. Klare; tu so ustavili »škafirje« in sklepali kupčije na debelo za prvo sadje in rebulo. Vipavci so priškrpali do »Zvezde« na »Starem placu«; ondi je bil njihov trg. Naši Gorjani so pa pritorovali zlasti krompir, les, trde zelnate glave in podobno do nekdanjega »Rajha« na zgornjem koncu Korna. Kraševci so pa barantali že od Čibejke na Tržaški cesti naprej, če so imeli za kaj.

Tako je bilo s trgom na debelo nekoč. Po vojni je občina primerno uredila pokriti trg za prodajo na drobno. Tržišče na debelo se je pa omejilo na sicer precej obsežen prostor za sedanjo policijsko vojašnico. Prostor pa ni pokrit niti ne asfaltiran. Zato je ob deževnem vremenu dokaj neugodno kupčevanje, čeprav imajo trgovci na debe-

Ranalska dolina

ter smo ugotovili, da, ko govorite o Ladinicah, niste omenili tistih iz Videmskega in Goriškega, skratka Furlane, ki sestavljajo najmočnejšo ladinsko skupino, kakor izhaja iz priloženega zemljevida, čeprav jih Italijani označujejo — več ali manj ironično — za »italianissimi«. Če bi (namreč Furlani) sistematično uporabljali svoj jezik, bi brez dvoma predstavljali največjo manjšino republike.

Hvaležni Vam bomo, če boste to upoštevali.

Iz pisma izhaja, da je zelo smešna trditev, da, če si italijanski državljan, si s tem sam po sebi že tudi Italijan. Drugo, kar velja tudi za nas Beneške Slovence, pa je ponos, s katerim se Furlani imajo za to, kar so, medtem ko na žalost najdeš pri nas kopico prodancev ali bedakov, ki se lastnega rodu in jezika sramujejo!

BELI VLAK

Od Pontebe do Trbiža žive vse dolinske vasi tudi od zaslužka, ki ga prinašajo turisti. Poleti računajo vsi na letoviščarje, čeprav ti zadnje čase ne puščajo toliko denarja kot nekoč. Različne organizacije imajo svoje domove, taborišča ali stalne senike; kuhajo si sami, tako da z oddajo sob ali kuhanjem za letoviščarje ni kaj prida zaslužka.

Nekaj več si pričakujejo prebivalci zlasti letos od zimskih turistov, smučarjev. V dogovoru z vsemi turističnimi in gostinskimi ustanovami so državne železnice organizirale za nedeljo, 22. januarja, »beli vlak« za smučarje. Vlak odpelje iz Trsta ob 7,04, iz Gorice ob 7,45. Vračal pa se bo iz Trbiža ob 16,55. Vozil bo manj kot tri ure, tako da bodo imeli smučarji šest ur na razpolago za zimski šport. Na Sv. Višarje bo vozila tudi žičnica po znižanih cenah. Na vrhu bo odprta še gostilna za lačne in žejne.

Upajmo, da bo »belega nedelja« imela zaželjeni uspeh.

io svoja skladišča okoli tržnega prostora. Vprašanje ureditve tržnice na debelo je na zadnji seji goriškega občinskega sveta sprožil socialni demokrat Devetag. Predlagal je, naj se ves tržni prostor asfaltira in naj se začasno zgradijo dolgi napušči nad skladiščnimi lopami. Tudi drugi svetovalci so bili mnenja, da je treba tržnico na debelo primerno urediti, če naj Gorica zopet postane središče za izvoz poljskih pridelkov, kar je nekoč že bila.

Župan Bernardis je odgovoril, da občinska uprava že dalj časa proučuje, kako bi obnovila kmetijsko-gospodarsko središče Gorice. Vedno se pa postavijo naproti finančne težave. Obnovitveni stroški za trg bi zanjali 35 milijonov lir; stroški bi se pa morali kriti z znatnim zvišanjem pristojbin za stojnino kmečkih vozil, kar bi zopet izzvalo nevoljo pridelovalcev. Kot edino možnost, je župan obljubil, da se bodo postavile strehe ali napušči nad že omenjenimi skladiščnimi prostori. Svetovalec Devetag se je z županovim odgovorom zadovoljil, dvomimo pa, da se bodo s tem zadovoljili tudi prizadeti prodajalci in trgovci.

V OPREKI Z ZAKONOM

Goriški meščani so znani, da so miroljubni in da se radi pokoravajo zakonom. Policije ne pod ptičem z dvema kljunoma in glavama ne sedaj pod enim niso imele bogzna kaj opraviti z goriškimi zločinci. V prejšnjem letu je kvestura aretirala 67 o-

RODITELJSKI SESTANEK

Ravnateljstvo Strokovne šole v Gorici vljudno vabi vse starše, ki imajo svoje otroke na tej šoli, da pridejo na roditeljski sestanek, ki bo v nedeljo, 22. jan., ob 10.30 v prostorih šole v ul. Randaccio. Na tem sestanku bodo profesorji obširno poročali o uspehu, ki ga je vsak dijak dosegel v prvem tromesečju tega leta.

seb. Med prijavljenimi zločini jih je bilo 79 zaradi težjih tatvin in 50 zaradi manjših zmikavščin. Tatvine so v Gorici še vedno na dnevnem redu. Drugih večjih zločinov ni zaznamovala policijska kronika.

Temu primerno je bilo tudi delo na sodniji. Tu ne bomo navajali manjših prekrškov, za katere prisodi kar pretor globo ali kazen. Pred sodnim dvorom v Gorici se je moralo v letu 1959 zagovarjati 169 oseb. Med njimi je bilo le 14 žensk. Najvišje število obsojencev izkazujejo tihotapci (64) in tatovi (52). Obsodb zaradi drugih zločinov je manj, zaradi telesnih poškodb samo 14. Več pa je bilo seveda obsodb na denarne kazni in globe.

DOBERDOB

Opozarjajo se vsi posestniki zemljišč na močvirnem predelu med Tržičem in Štivanom na razglas Konzorcija za bonifiko Liserta. Posestniki, ki so bili na svoji imovini oškodovani zaradi melioracijskih del, morajo vložiti v lastnem interesu prošnjo za odškodnino do 30. januarja na naslov Consorzio per la bonifica del Lisert, Monfalcone.

Iz Goriške

SOVODNJE

Letos se moramo na žalost oglasiti s prvo novico, ki naznanja smrt. V nedeljo popoldne smo pokopali gospodinjso Anico Gulin, rojeno Prinčič. Lansko leto je skoraj ob istem času preminil njen mož, ki je bil tudi občinski svetovalec. Pokojnica je vzgojila štiri otroke. Po gospodarjevi smrti se je njena srčna hiša še poslabšala, iskala je pomoči tudi v blonišnici. Stara je bila komaj 52 let. Domačim v hiši in sorodnikom pošiljamo vsi sosede in znanci naše iskreno sožalje.

Med občinarji se je začelo malce razpravljati tudi o naših občinskih zadevah in o možeh, ki vodijo našo občino. Nič ne rečemo, imamo jih, kakršne smo si jih pač izvolili. Večina njih se tudi potruji, da pošteno in požrtvovalno opravi svoje dolžnosti. Toda tu pa tam se le čuje glas, da imajo v občinskih pisarnah večjo besedo tajniki in nameščenci, kakor pa od ljudstva izbrani zastopniki. Menda se pač ne bojimo več občinskih tajnikov kot za časa fašistov, ko so tako rekoč strahovali vse občine. To so zaenkrat samo razmišljanja nekaterih občinarjev. Prav tem pa tudi ne gre v glavo, zakaj niso tudi v naši občini nastopili kot v Doberdobu za dvojezičnost v poslovanju, napisih, uradovanju, sploh v vsem. Naš občinski svet naj zato pokaže, da res vodi eno največjih slovenskih občin v pokrajini!

DOL

Vasi v kraškem Dolu, koder se vsak dan in že dolge čase nazaj pretaka živahen promet iz zaledja k morju, so še vedno zaostale v svojem razvoju. Žive in dihaajo tik modernega prometa, a naša oblastva se le počasi in pod kakim pritiskom odločijo, da vložijo nekaj milijonov v javnokoristna dela.

Te dni je uprava vodovoda CAFO sprejela načrt o izpopolnitvi vodovodne notranje mreže. V pošteb bodo prišle tudi naše vasi in hiše v Dolu, in sicer Devetaki, Palčkišče in Jamlje. Stroški za nove napeljave so preračunani na 92 milijonov lir. Večino izdatkov bo krila država.

Ko bomo Doljani preskrbljeni z vodo in lučjo, bomo imeli nekaj, kar so naši predniki dolgo pogrešali. Manjkalo pa nam bo še marsikaj. Zelo hvaležno delo bi zato opravil tisti, ki bi do dna prerešetal naše gospodarsko stanje in ugotovil naše potrebe; še bolj pa je nujno pokazati praktični način, kako bi se naše dolinske kraške vasi malo opomogle. Sicer bo prišel čas, ko bodo morda le razpadajoči zidovi naših hiš pričali, da so tod nekoč bivali ljudje.

VOJNA ŠKODA

Petnajst let je že prešlo od zadnje svetovne vojne, pa še leže po ministrskih pisarnah v Rimu zaprašene skladovnice prošenj za vojno odškodnino. Takih nerešenih prošenj je po izjavah zakladnega podministra De Giovine še več kot en milijon. Od teh jih 600 tisoč sploh še ni prišlo v pretres. Doslej je država izplačala za vojne odškodnine 170 milijard lir.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

JANEZ JANŽEKovič V smrt ali življenje 2.

ALI SE IMAMO SLOVENCİ KOT NAROD DOVOLJ ŽIVLJENJSKE SILE? — KAJ SODI O TEM EDEN NAJODLICNEJSIH SLOVENSkih KATOLISkih MISLECEV

Vedeti je tudi treba, da se imamo za prirastek zahvaliti predvsem velikemu napredku zdravniške vede, ki ji je uspelo, da je izredno naglo dvignila povprečno življenjsko dobo prebivalstva. Leta 1921 je znašala umrljivost na Slovenskem 22 na 1000 ljudi, leta 1958 samo 9. Če bi bila ostala umrljivost ista, kakor je bila leta 1921, bi že od leta 1954 Slovenci številčno stalno padali.

Zahtevi zdrave pameti, ki pravi, da narod, ki hoče živeti, ne sme dopustiti, da bi število smrti prekosilo število rojstev, torej še vedno zadoščamo. Do porazne ugotovitve pa pridemo, če primerjamo svojo rodnost z rodnostjo drugih jugoslovanskih narodov. Leta 1958 se je rodilo v Srbiji 21,2, na Hrvaškem 18,9, v Bosni in Hercegovini 34, v Makedoniji 32,7, v Črni gori 29,2, v Sloveniji 18,3 otrok na 1000 prebivalcev. (Po podatkih, ki jih ima Centralni higienski zavod. Glede Slovencev so ti podatki za dve desetinski višji od onih, ki jih naveda Mesečni statistični pregled). Umrljivost se od republike do republike ni znatno razlikovala. Tako po številu rojstev kakor po naravnem prirastku imamo torej Slovenci med jugoslovanskimi narodi nesporno zadnje mesto. V primeri z bratskimi narodi se naše število iz leta v leto manjša. V skupni domovini pomenimo vedno manj. Morda smo v kakih drugih tekmovanjih včasih zmagovali, toda v odločilni tekmi, v življenjski tekmi, ki je pogoj vsem drugim tekmam smo sramotno izgubili. Nikar se varati, da odloča kakovost, ne kolikost. S tem geslom naj se slepe stari aristokrati. V demokraciji odloča večina. Sicer pa, odkod naj vznikne kakovost, če ni kolikosti? Tudi v nadarjenosti se javlja verjetnostni račun. Čim večji je narod, tem večja je verjetnost, da se mu bodo rodile izredne osebnosti. Zahtevi, da narod, ki hoče ostati svoboden na svoji zemlji, ne sme zaostati v življenjski tekmi za svojimi sosedi, tej zahtevi ne ustrežemo več. To je žalostno, a nesporno dejstvo. Če ne miramo ali ne znamo zboljšati tega stanja, se bo kaj kmalu pojavilo neizogibno vprašanje: v čigave roke bo začela prehajati od dedov nam izročena, neizmerno ljubljena, z njihovim znojem, solzami in krvjo posvečena slovenska zemlja.

Te ugotovitve so porazne, a ne brezupne. Brezupne bi bile, če bi zmanjševanje števila rojstev izviralo iz naravnega pešanja rodovitnosti. Zdravniki po vsem svetu dobro vedo, da se rast narodov zaustavlja iz drugih razlogov. Na splošno velja, da če družina nima otrok, ali jih ima premalo, jih nima zato, ker se je zaradi svobodnih okoliščin svobodno tako odločila. Človek pa more, vsaj deloma, spreminjati oboje, okoliščine, ki v njih živi, in svoje sklepe. Narodi morejo v veliki meri sami odločiti o tem, ali bodo in kako bodo naraščali. Tudi za nas Slovence se ne postavlja vprašanje, ali se še moremo rešiti, ampak samo vprašanje, ali se hočemo rešiti, ali smo pripravljene na žrtve, ki bodo potrebne za to, ali je večina trdno odločena, da se reši, ali pa bodo zmagali mehkužneži, sebičneži brez vzorov, ki so se odločili za geslo: Après nous le déluge!

Kakšna sredstva bi nas utegnili rešiti? Ta ali oni ima svoj recept že ves pripravljen: Dajte nam nazaj stvari, predvojni red, ne dovolite razporeke, prepovedajte priporočanje sredstev proti spočetju, kaznujte odpravo plodu, pa bo dovolj otrok.

Stari red? Avstrija ima dovolj starega, pa je po rodnosti daleč za Jugoslavijo in celo slabša od Slovencev, ki smo v Jugoslaviji najslabši.

Prepovedati razporeke? Ali razporeke sploh vplivajo na število otrok? Brez dvoma. Nekdo, ki ni za trdno odločen, da bo z drugim, ki si ga je izbral, živel do smrti, se samohotno varuje vsega, kar bi mu otežilo morebitno ločitev in drugo zvezo. Prav otroci so pa pri tem znatna ovira. Razporeke so pri nas pereča zadeva. Njihovo število stalno in naglo raste. Leta 1939 jih je bilo 28,3 na 1000 porok, leta 1959 pa že 105,6. Tako število razporok že znatno vpliva na naraščanje prebivalstva.

Kaj je reči o razporoki, če jo motrimo s stališča zdrave pameti? Človeška pamet je pri tem vprašanju v zadregi. Povsem nesporno je, da za skupnost razporoka ni nekaj, kar bi bilo na splošno za-

željeno. Tudi tisti zakonodajalec, ki jo dovoljuje, je ne priporoča, marveč jo samo dopušča. Nobena družba na svetu ne razpisuje nagrad za čimvečje število ločitev. Razporoka, ki daje možnost za novo zvezo, je zlo, ker razjeda osnovno celico družbe in je sokriva, da družina ne vrši v redu svoje glavne družbene naloge. A tudi zveza dveh ljudi, ki ne spadata skupaj, je zlo. Gotovo. V takem primeru dopuščata in celo svetujeta pamet in vera: taka zakonca naj se razideta. Kaj pa dalje? Ali sme vsak od obeh skleniti novo zvezo? Tehtni razlogi govore za to: Vsakdo nima poklica za samsko življenje. Ali naj bo tisti, ki ni zakrivil ločitve, zaradi nevednega druga oropan družinskega življenja, ki je zanj ustvarjen? Važni razlogi govore proti: Zakonska zveza ni samo stvar posameznika, marveč je važna družbena zadeva. Razporoka ima velikanski družbeni odmev. Ta se je ločil iz upravičenih razlogov, onemu bo njegova ločitev povod za neupravičeno razvezo. Zakonodajalec si je zamislil razporoko kot izhod v skrajni stiski, kot izjemo, ljudska oblast ima težnjo, da izjemo razširi v pravilo. Če je razporoka načelno dovoljena, pa naj jo zakonodaja še tako zavira, dobe najbolj vsakdanja družinska nesoglasja čisto poseben prizvok. Kdor ve, da je s svojim drugim povezan do smrti, podzavestno stalno pazi, da ne pove in ne stori ničesar nepopravljivega, komur pa je pred očmi možnost ločitve, tak se v kaki trenutni razdraženosti mnogo manj brzda.

KROZEK SLOVENSkih IZOBRAZENECV v Trstu vabi na sestanek, ki bo v petek, 20. januarja, ob 20.30 v društvenih prostorih v ul. Commercialle 5/I. Na sporedu je predavanje:

»INDUSTRIJSKA SESTAVA TRZASKEGA OZEMLJA«

Zakonodaja, ki dopušča možnost razveze in novo zvezo, nehoti povzroča usodno verižno dogajanje: Primeri resnične potrebe po razvezi so rodili zakon, ki dovoljuje razvezo, poraja nove in neupravičene zahteve po razvezi. Če pretrehtamo razloge, ki govorijo za razvezo, in razloge, ki govorijo proti njej, se izkaže, da so razlogi proti razvezi težji.

Zato ni čudno, da povzročajo razporeke resne skrbi zakonodajalcem, ki so jih, morda z najboljšim namenom, dovolili. Večkrat beremo, kako se v Sovjetski zvezi ukvarjajo s tem vprašanjem. Sprva so razporeki široma odprla vrata. Toda kmalu je postalo pravo družbeno zlo. Nato so jo tako otežili, da zakonodajalec sploh ne doseže več svojega namena, ker ni mogoče izposlovati razveze niti v takih primerih, za katere je bil zakon uveljavljen.

Kaj pravi o ločitvi zakona krščanstvo? Evangelij v tem vprašanju prav nič ne okleva. Mojzesova postava je ločitev v določenih primerih dopuščala, pa so jo Judje tako zlorabili, da je Jezus to razvado odpravil z enim tistih svojih značilnih »Jaz vam pa pravim«: »Toda jaz vam pravim: Kdorkoli se od svoje žene loči, razen če se zaradi nečistovanja, in se oženi z drugo, prešuštuje; in kdor se z ločeno oženi, prešuštuje (Mt 19, 9).« Da se odstrani tudi zadnja nejasnost, je treba upoštevati še mesto pri Marku: »Kdorkoli se od svoje žene loči in oženi z drugo, prešuštuje proti prvi; in ako se žena, ki se je ločila od svojega moža, omoži z drugim, prešuštuje (Mk 10, 11-16).« Ze Jezusovi učenci so pripomnili, da je ta zapoved stroga in da si je potemtakem treba temeljito premisliti, preden se človek odloči, da sklene zakonsko zvezo (Mt 19, 10). Toda manjše zlo je, če zaradi neločljivosti trpe posamezniki, kakor če se zaradi ločljivosti začne razkrajati družba. Kristjani sodobne zakonodaje, ki po mnogih državah dovoljujejo razporeke, seveda ne moremo odpraviti. Moremo in moramo pa svoje vernike vzgajati tako, da razporeke ne bodo zahtevali. Razen tega bomo po svojih močeh podpirali državnike, ki se trudijo, da bi preprečili zlorabo zakona, ki dovoljuje ločitev.

Kaj pa je reči o priporočanju sredstev proti spočetju? Pametni ljudje, ki jih skrbi narodova pri-

hodnost, menijo, da bi bilo najbolje, če bi družine prepuščale odločitev o številu otrok naravi. To stališče je med drugimi zagovarjal na Francoskem Paul Bureau, priznani katoliški bорец proti izumiranju francoskega ljudstva. Vendar to ni splošno mnenje. Nagon mora biti pri človeku nadziran od pameti. Starši morajo vendar tudi premisliti, koliko otrok so zmogni dostojno preživeti in pošteno vzgajati. Vsako omejevanje spočetij torej ni npravno nedopustno, ni pa npravno dopusten vsak način omejevanja. Misel, ki tvori ozadje npravnih plati tega vprašanja, bi mogli takole izraziti: Človek je pametno bitje. Pamet ga dviga nad vse druge stvari na svetu. Pamet je njegova najvišja odlika in največji ponos. Zato je častno in dobro zanj samo to, kar je pametno; otročje, sramotno, slabo, človeka nevedno pa vsako dejanje, ki se upira sodbi zdrave pameti. Človeka mika to in ono, toda pamet mu pravi, da ne sme storiti vsega, kar ga mika, ker ni vse v skladu z njegovim človeškim dostojanstvom. Vsako dejanje, tudi vsako človeško dejanje, je po svoji naravi naperjeno na določen učinek. Če ta učinek po sodbi zdrave pameti ni primeren zame, tedaj bom kot pametno bitje tisto dejanje seveda opustil, pa naj me sicer še tako mika. Samo slabič se tudi v takem primeru vda miku, potem pa poskuša kako preprečiti njune in predvidene posledice svojega dejanja. Nekaj delati, pa obenem hoteti, naj tisto ne bo narejeno, je nesmiselno, nespametno, človeka nevedno, če gre za važno področje, npravno hudo zgrešeno. Ali se nam ne gabi človek, ki je tak slabič, da se ne more ubraniti nikoli dobre jedi in pijače, in ki žre, dokler more, potem pa si, kakor so počenjali nekoč rimski razvratneži, povzroči bljuvanje, da more znova žreti? Hrano uživamo, da si ohranimo življenje in sposobnost za delo. Ko je ta namen dosežen, pameten človek neha jesti. Podobno velja za spolne mika. Če nisi voljan sprejeti posledic svojega dejanja, tedaj pač dejanje opusti. To pravi sodba zdrave pameti. Zato katoliška moralika, ki gradi na tej sodbi, strogo prepoveduje vsako umetno preprečevanje spočetja. Dopušča pa vzdržnost in ne prepoveduje spolnega življenja v primerih, ko narava sama preperečuje spočetje.

Vsi se pa ne strinjajo s tem strogim naukom Cerkve, čeprav je le on povsem v skladu z dostojanstvom človeške osebnosti. Mnogi menijo, da so zahteve katoliške moralike neizvedljive, zato dopuščajo in priporočajo umetna sredstva proti spočetju. Kaj naj rečemo k temu? Dasiravno kot moralisti uporabo takih sredstev odklanjamo, vendar moramo ugotoviti, da je mnogo manjše zlo kakor odprava plodu. Če pa gledamo na to vprašanje zgolj kot domoljubi, tedaj je treba priznati, da je zunanji učinek isti, pa naj kdo nima otroka zaradi vzdržnosti ali zaradi uporabe umetnih sredstev proti spočetju. Samo s prepovedjo priporočanja takih sredstev bi torej glede rodnosti ne dosegli kdo ve kaj. Dvoje je pa treba poudariti: Taka sredstva zapelejo marsikoga, ki bi sicer imel otroke, da jih nima. Drugič danes pri nas ni pereče vprašanje, kako preprečevati spočetja, marveč vprašanje, kako pospeševati rojstva. Zato bi naj bili javni delavci, ki se poklicno ukvarjajo s tem področjem, bolj radodarni z nasveti onim, ki bi radi imeli otroke, pa jih ne morejo, kakor tistim, ki bi jih mogli imeti, pa jih ne marajo.

Se mnogo bolj v nasprotju s človekovim dostojanstvom, kakor umetno preprečevanje spočetja, je uničevanje že spočetka človeškega življenja. To protinaravno ravnanje se je tako razpaslo med civiliziranimi narodi, da se je znašel zakonodajalec pred usodnim vprašanjem: Ali odpravo plodu prepovedati — to bi se reklo, prepustiti ta smrtno nevarni poseg mazaštvu, ali ga dovoliti, da ga je mogoče nadzirati, to pa zopet pomeni, nehoti ga pospeševati. Zakonodajalec se ni povsod enako odločil.

(Dalje)

Razstava slik L. Špacapana

V soboto bodo odprli v galeriji Teatro Nuovo v Trstu razstavo umetnika Lojzeta Špacapana, ki je umrl leta 1958 v Torinu. Na razstavi, ki jo prireja Kulturno-umetniški krožek v Trstu, bo izloženih 40 umetniških risb, našega rojaka iz Gradiške, ki je dosegel evropski sloves. Kot je znano, je Lojze Špacapan začel svojo umetniško pot v Gorici in je sodeloval tudi pri »Mladiki« in »Jadranskem kalendarju«. Razstavo bo odprl s predavanjem o Špacapanovem umetniškem ustvarjanju milanski kritik Valsecchi. Razstavo bodo prenesli tudi v druga večja italijanska in inozemska mesta.

GOSPODARSTVO

Mehanizacija spreminja prehrano

FAO, to je Mednarodni urad za kmetijstvo in prehrano redno objavlja najnovejše podatke o kmetijski proizvodnji in prehrani. Podatki se nanašajo na posamezne države ali skupine držav, a tudi na ves svet. Ena zadnjih publikacij pravi, da se v mnogih državah manjša potrošnja krušnih žit in sploh žitaric. V 25 državah je danes potrošnja žitaric nižja kot neposredno pred zadnjo vojno. Med te države spadajo Anglija, Avstrija, Francija, Italija, Argentina, ZDA, Kanada, Indija in Japonska.

Ta pojav si lahko razlagamo na dva načina: 1. človeško telo ne potrebuje stalne količine telesne energije in 2. človeško telo se lahko prilagaja različnim virom telesne sile. To pomeni, da človek lahko hrano spreminja, kajti le hrana mu nudi potrebno življenjsko silo.

Kar zadeva količino življenjske sile, ugotavljajo, da je ta odvisna od dela, ki ga človek opravlja. Čim težje je delo, tem več življenjske sile se potrebuje. Za najtežje delo smatrajo delo v gozdu, kjer delavec s sekiro podira drevesa. Takšen delavec potrebuje najbolj izdatno hrano, o kateri znanstveniki takole pravijo: Od vseh delavcev potrebuje gozdni delavec največ kalorij. Računali so, da pri 8 do 10-urnem dnevnem delu potrebuje okoli 5.000 kalorij, medtem ko je za delavca, ki sedi za strojem in nekaj z rokami miglja, dovolj komaj 2.500 do 2800 kalorij. Danes potrebuje le redki gozdni delavec 5.000 kalorij, ker postaja tudi delo v gozdu vedno bolj

Abesinija izvažajo meso

V Abesiniji niso še nikdar izvedli štetja živine, zato se moramo zanašati le na cenitve. Cenijo, da je v Abesiniji približno 20 milijonov goved, približno enako število ovc in okoli 17 milijonov koz.

Do lanskega leta je Abesinija izvažala skoraj izključno le konzervirano meso, sedaj pa izvažajo tudi vedno več živih živali. V Nazaretu (ne zamenjaj z onim v Palestini), 120 km jugovzhodno od Addis-Abebe, gradijo sedaj velikansko tovarno za konzerviranje mesa, v kateri bodo letno zaklali do 100.000 goved.

Na splošno je meso iz Abesinije slabše, bolj trdo in pusto, kar je pač posledica slabega krmljenja. A tudi v tem pogledu abesinska živinoreja hitro napreduje.

Gostejša koroza, večji pridelek

Naslov naj nikogar ne zapelje, da bi sejal koroza pregosto, pa četudi gre za križano ali hibridno koroza. Na splošno velja izkušnja, da se pridelek zrnja manjša, če presega gostota koroze 4 1/2 do 5 stebel na kvadratni meter. Pri večji gostoti so stebela šibkejša in storži manjši. Na kmetijski univerzi v Minnesoti (ZDA) so pa vzgojili novo sorto hibridne koroze, ki daje tem večji pridelek, čim bolj se gostota na kv. m bliža steblo. Pri večji gostoti se pridelek seveda manjša.

mehanizirano in stroj izvrši najtežja opravila.

Na splošno lahko rečemo, da izvršujejo stroji vedno več opravil in ni več daleč čas, ko bo človek oproščen suženjstva težkih del. Zelo verjetno je, da bo delovni urnik znatno skrajšan. Vedno bolj je človek oproščen zamudne hoje in prenašanja težkih bremen, za kar služijo danes najrazličnejša prometna sredstva. Delovišča so danes marsikje stalno segreta in zato delavci ne potrebujejo toliko hrane, da proizvajajo v telesu toploto. Iz vsega tega izhaja, da posameznik ne potrebuje več toliko in tako močne hrane kot prej in se zato lahko preživlja z manjšim številom kalorij.

Ker potrebuje moderni človek manj kalorij, različne tolšče in škrobovine nimajo več v naši prehrani tako važne vloge kot prej. Tu najdemo vzrok, da se potrošnja tolšč živalskega izvora, predvsem svinjske masti manjša. Ravno tako tiči tu vzrok, da se manjša potrošnja živil, ki imajo mnogo škroba, kot je kruh, polenta in druge jedi iz moke. Narašča pa potrošnja beljakovin, ki so predvsem v mesu, ter potrošnja povrtnin in sadja. Ta sprememba prehrane je v tesni zvezi z novimi gospodarskimi in življenjskimi razmerami, ki nastajajo z mehanizacijo.

Kar se Italije tiče, lahko na splošno rečemo, da so kruh in jedi iz moke še vedno najvažnejši vir življenjske sile, in sicer za 50 do 55%, medtem ko so pred enim desetletjem tvorile 65%. Obstajajo pa velikanske razlike med prehrano v severni Italiji in prehrano v južni Italiji in na otokih: na severu porabijo več mesa, na jugu in otokih pa več kruha oziroma testenin.

FRANCOSKE TRTE V SOV. ZVEZO

Med najvažnejšimi vinorodnimi pokrajinami v Sovjetski zvezi je Moldavija, h kateri spada nekdanja Besarabija. Ta pokrajina se nahaja skoraj na isti širini kot francoska Champagne (šampanja) in ima tudi podobno podnebje. Zato so sklenili cepiti nad polovico vseh trt v Moldaviji s francoskimi sortami, in sicer: Chasselas (= šasla = žlahtina), cabernet, pineau franc, pineau chardonay in druge. Cepljenke dobavlja visoka vinarska šola v Montpellier.

IZVOZ RIŽA IZ EGIPTA

Egipt je moral do nedavno uvažati riž, sedaj pa se vedno bolj uveljavlja kot izvoznik, saj je njegov izvoz riža že prekoračil tistega iz Italije.

V petletju 1953-58 so strokovnjaki, katere je poslal v Egipt FAO, vpeljali nove sorte in nove načine obdelovanja. Povečala se je obremenitev z rižem zasajena površina (od 178.000 ha na 300.000 ha). Še znatneje pa je narastel pridelek, ki se je kar potrojil in tako omogočil izvoz.

17 DRŽAV V BOJU PROTI KOBILICAM

Kobilice vsako leto povzročajo velikansko škodo po vsej severni Afriki, prednji Aziji, Pakistanu in Indiji. Pod pokroviteljstvom FAO, to je Mednarodnega urada za kmetijstvo in prehrano bodo v bodoče vodili skupen boj proti kobilicam. Za sedaj je v ta namen predviden strošek 3.800.000 dolarjev ali 2 milijardi in 300 milijonov lir.

HRANA V KOCKAH

V Indiji se zelo hitro širi potrošnja hrane v kockah. Kocke so sestavljene iz mešanice žitnih klic, posnetega mleka v prahu, moke podzemeljskega oreška (pištacev), sladkorja, vitaminov in rudninskih soli.

Če pojde tako naprej, bomo dobili za kosilo kocko namesto dobre pečenke s krompirjem in solato. Ali bo človeštvo zadovoljno?

ŽENA IN DOM

ZANIMIVOSTI IZ ŽIVLJENJA NOGAVIC

Kadar si dekle ali žena natika na noge kot dih tanke nogavice, prav gotovo ne premišluje, da so njene prednice že pred davnimi stoletji uporabljale ta modni izum za povečanje svoje lepote.

Prvo odelo za noge je nastalo tedaj, ko se je človek navadil plesti mreže. To je bilo za časa mostiščarjev, ki so prebivali v kočah na kolih, zabitih v močvirna tla. Od redne mreže do gostejše pletenine je bil le kratek korak.

Prve pletene nogavice so poznali že Egipčani v 6. stoletju pred Kristusom. Kmalu so pa za več stoletij zginile v pozabo. Moški so hodili poleti z golimi nogami, pozimi so si jih pa ovijali z usnjem. Ko so prišle v modo hlače, nogavic sploh ni bilo več potreba. Šele v 14. stoletju so hlače nadomestile do pasu dolge pletene nogavice.

Šele angleški kralj Henrik VIII. je v 16. stoletju uvedel na dvoru dolge svilene nogavice, ki so jih znali izdelovati v Španiji. Za časa njegove naslednice Elizabete so pa že tudi v Angliji pletli svilene nogavice zlasti za ženske.

Prvi pletilni stroj, seveda še prav enostaven, pa ni izum kakšnega tehničarja, marveč anglikanskega duhovnika Viljema Leeja. Potreba ga je prisilila, ko je videl, kako se njegova žena ubada cele noči s pletilnimi iglami, da bi vzredila družino. Njegov stroj je v eni minuti naredil že 1500 pentelj, medtem ko jih je žena na roko izgotovila le 100. Izum pa ni bil po volji ročnim pletiljam, zato se je moral Lee zateči v Francijo,

Leejev rojak Cotton je pletilni stroj izboljšal in nogavice so šle zmagoslavno pot po vsem svetu. Na mah so postale neobhodno potreben del ženske mode. Krila so se namreč v dobi rokokoja skrajšala do gležnjev in seveda so bile potrebne nogavice v zelo svetlih barvah, ki so vzbujale občudovanje kavalirjev. Do 19. stoletja so prevladovala bele nogavice. Le za posebne priložnosti so veljale črne kot zelo elegantne. Moda pa je zahtevala vedno tanjše ženske nogavice. Po prvi svetovni vojni so ženske nosile luknjičaste nogavice, nato pa do leta 1930 nogavice iz zelo tankega flora.

Nekatere tovarne, zlasti v Ameriki, so vrgle na trg nogavice iz kačje ali krokodilove kože. Obnesle se pa niso.

Šele kemična industrija je celotno izdelovanje nogavic zrevolucionirala. Dobrih dvajset let je tega, odkar so začeli izdelovati nitke iz perlona in nylon. Umetne nitke, katerih temeljna surovina je oglje, so v industriji ženskih nogavic prišle do absolutne veljave. Začela se je prava tekma med nemškimi izdelki perlon in ameriškim nylon. Slo je predvsem za ženske muhe, ki hočejo čim tanjše nogavice zagorele kožne barve, da pride noga v dokolenskih krilih do veljave. Danes so bolj v ceni nylonske nogavice, ki tehtajo le tri grame. Perlonske so pa bolj trpežne. Moda pa ukazuje tanke nogavice, tudi če so noge vse rdeče od mraza. Stare bele in pletene nogavice so le še folklorna zanimivost.

Novi tečaj jugoslovanskega dinarja

Ze skoraj leto dni se je govorilo, da bo v zvezi z dinarjem neka sprememba. Pod dinarjem mislimo jugoslovansko plačilno enoto in ne drugih, kajti dinarje imajo tudi v Libanonu, Iraku in Iranu, a njih vrednost in usoda sta povsem drugačni.

Ker ni bilo dolgo nobene uradne izjave, se je o dinarju marsikaj trdilo: da ga bodo zamenjali in da bodo izgubljeni vsi dinarski bankovci v inozemstvu; da bodo zamenjali samo bankovce po 500, 1000 in 5000; da ne bodo ničesar zamenjali, pač pa kolikoli oziroma prepečatili bankovce od 500 din naprej; da bodo zamenjali dosedanje bankovce in obenem uvedli trd ali močan dinar, ki bo vreden 10 ali celo 100-krat več od dosedanjega itd. Nekateri so celo sumili, da hoče država z zamenjavo bankovcev najeti prisilno posojilo, češ da bo pri tem izplačala samo del vrednosti, drugi del da bo služil kot posojilo. Takšno govoričenje je ustvarilo neko bolešno razpoloženje in mnogi, ki so imeli precej gotovine, so začeli kupovati vsevprek. Lastniki obmejnih prepustnic so kupovali v Vidmu, Gorici in Trstu najrazličnejše stroje in druge potrebščine, a mnogo tudi malo potrebnih predmetov. Tako je prišlo v ta mesta vse poino dinarjev. Tečaj dinarja je polagoma padal, a upanje je bilo, da se bo izboljšalo z začetkom tujskoprometne dobe. To se pa ni uresničilo, ker so jugoslovanska oblastva izdala ukrep, da smejo tujci s potnim listom prenesti v Jugoslavijo samo po 1500 dinarjev in ne več po 3000 kot prej. Kakor hitro se je zvedelo za ta ukrep, je tečaj dinarja občutno padel, ker je Švica prenehala kupovati dinarje, s katerimi je zalagala izletnike in letoviščarje iz zapadnih držav v Jugoslavijo. Če je prej n. pr. 100.000 Nemcev rabilo 300 milijonov dinarjev v bankovcih po 100 dinarjev (100.000 x 3000), jih

sedaj zadostuje 150 milijonov ali polovica. Trgovcem in prekupčevalcem z dinarji v Trstu, Gorici, Vidmu in Čedadu so ostale ogromne množine dinarjev. Za tečaj dinarja v jugoslovansko-italijanskem obmejnem pasu je zelo važen tečaj dinarskih bankovcev v Švici. Dne 12. januarja 1961 je bilo v Švici razmerje med lirskimi in dinarskimi bankovci 0,68 : 0,45, kar pomeni, da je 100 dinarjev bilo vrednih 66 lir.

Dolar = 750 dinarjev

Nekdo lahko poreče: A sedaj je dinar vendar ustaljen na podlagi 750 dinarjev za dolar, to se pravi 120 dinarjev za 100 lir ali 82 lir za 100 dinarjev.

Tečaj 750 dinarjev za dolar ne bo imel nobenega vpliva na razmerje med dinarjem in liro v malem obmejnem prometu na našem ozemlju. Ta tečaj je določen samo za obračunavanje v jugoslovanski zunanji trgovini. Jugoslavija ne kupuje v inozemstvu za dinarje, marveč za dolarje oziroma za valuto tiste države, iz katere uvaža. Isto velja za prodajo. Tako bo ostalo tudi v bodoče. Novo pa je to, da se bo blago obračunavalo po novem, stalnem tečaju in z vnaprej določeno carino. Odpadejo količniki, ki so bili do sedaj največja ovira, če se je hotelo vnaprej določiti ceno blaga, ki so ga nameravali uvoziti.

Kaj je pravzaprav količnik, naj pove naslednji primer: Priprava Maligand za določitev alkoholne vsebine v vinu je stal v Trstu okoli 7.000 lir. Pri izvozu v Jugoslavijo si moral plačati carino na vrednost, ki pa je bila zaračunana s količnikom 5. To pomeni, da je znašala carina 5-krat toliko dinarjev, kot je stala priprava v lirah. Torej je stal aparat v Jugoslaviji nad 40.000 dinarjev. Za določitev količnika je veljalo na-

slednje: Če je uvoz nujno potreben, ker Jugoslavija blago potrebuje in ga sama ne proizvaja, je bil količnik nizek ali ga sploh ni bilo. Če pa blago ni bilo tako nujno potrebno, je bil količnik višji. Količniki torej sedaj odpadejo in zunanja trgovina bo olajšana.

Poleg tečaja 750 dinarjev za dolar, kar je določeno za obračunavanje izvoza in uvoza, je bil javljen turistični tečaj, in sicer 600 dinarjev za dolar. Izraženo v lirah, bi to pomenilo, da sta lira in dinar skoraj enako vredna, oziroma da je dinar vreden nekaj več, in sicer bi bilo 100 dinarjev okoli 102 liri. Tudi ta tečaj ne bo vplival na razmerje med vrednostjo lire in dinarja v malem obmejnem prometu.

Tečaj dinarskih bankovcev v Trstu, Gorici, Vidmu in Čedadu je popolnoma odvisen od gospodarskega zakona o povpraševanju in ponudbi. Dinarji pridejo v ta mesta kot kupnina za blago ali kot predmet špekulacije. To bi bila ponudba. Povpraševanje po dinarjih pa je zelo različno: nekaj dinarjev potrebujejo turisti; mnogo jih potrebujejo za nakup bencina, ker je v Jugoslaviji cenejši kot v Italiji; nekaj dinarjev potrošijo izletniki za prehrano in podobno; največ dinarjev pa kupijo trenutno Jugoslovani iz obmejnega pasu, ki kupijo dinarje za lire, ki so jih dobili za preko meje prenešeno in tu prodano blago.

Če je ponudba dinarjev velika, a povpraševanje po njih majhno, vrednost dinarskih bankovcev pade. In narobe! Vsi si pa želijo, da bi bil tečaj med liro in dinarjem stabilen, kar bi se dalo doseči na enak način, kot je carska Rusija ustabilila tečaj svojega rublja: Naročila je neki banki v Berlinu, da pokupi vse ponudene rublje po stalni ceni. Tako bi morale tu ena ali več bank kupovati in prodajati dinarje po stalni ceni. Seveda bi bil zato potreben sporazum med državama.

Tanki so prodirali v obliki šahovnice, toda morda bi se mladim SS-ovcem le še posrečilo izmuzniti se v visoki, bujni vegetaciji in se zateči kam k ljudem, proč od taborišča. Toda fantje so bili kot zaslepljeni. Morda so se tako zanašali na tiste bele zastave, ali na svojo mirno vest, ker so pač verjetno tisti dan prvič videli Dachau.

Končno se je začelo grmenje oddaljevati, ne da bi se bilo kaj zgodilo. Polaščalo se nas je že razočaranje. Ali je mogoče, da so Američani — ker bili so Američani, to se je že razneslo po taborišču — prodirali naprej in nas pustili še naprej zaprte v taborišču, pod nemško stražo?

Bilo je že pozno popoldne in večer ni bil več daleč, ko se je vzdignil vrišč v taborišču.

»Amerikanci! Amerikanci!«

Vse, kar je moglo, se je vzdignilo in steklo na dvorišče ali na taboriščno cesto. In res od vhoda se je bližala Appellplatzu uniformirana postava z brzostrelko — ženska. Še danes mi je uganka, kateremu oddelku je pripadala in kako da je prav žensko doletela čast, da je prva stopila kot osvoboditeljica v dachausko taborišče. Toda temu se niti nismo bogve kako čudili, vsaj mi Slovenci ne, ker nam je bila predstava partizanke že nekaj domačega.

Za njo sta prišla v razdalji kakih desetih ali dvanajstih metrov precej brezbrizno dva ameriška vojaka v čeladah in z dolgima strojnicama puškama v rokah. V taborišču je nastal pravi vihar navdušenja in v tistem hrupu je le malokdo slišal ali opazil strele, ki so siknili z enega izmed stražnih stolpov blizu vhoda. Sredi največjega veselja se je nekaj ljudi na taboriščni cesti zgrudilo v krvi. Večini je to sploh ušlo.

Pozneje smo zvedeli, da je neki zakrknjeni SS-ovec ustrelil s stolpa in najbrž meril v svojem besu bolj na internirance kot na

Tekma s smrtjo 45.

E. Z.

ameriške vojake. Toda s tem je zapečatil lastno usodo in usodo vseh svojih tovarišev.

In pred našimi očmi se je začela odigravati tragedija s filmsko naglico in vendar počasi kot pri športnih filmih, ko gledamo, kako počasi plava preko ovire tekalec, ki v resnici kar švigne čeznjo. Zaradi hrupa, ki se je vzdignil v taborišču, nismo mogli slišati, kaj se je odigravalo drugod, ker grmelo je tako na vseh koncih in krajih zunaj taborišča. Prodirajoči ameriški tanki so streljali, kot bi hoteli postreljati vso municijo, kar jim je še ostalo, z oziroma na to, da je bila vojna takorekoč že pri koncu. Bolniki iz naše barake smo prelezli ograjo, ki je delila Revier od prostora med barakami in zidom z naelektreno žico in stražnimi stolpi. Mladi SS-ovci so bili izginili s stolpov, na katerih so visele zdaj samo bele zastave in stale zapuščene strojnice. Zbrali so se v stražni sobici pod vrhom stolpa. Nenadno se je prikazal ob zidu, v smeri z Appellplatza ameriški vojak z brzostrelko v roki. Šel je mirno in počasi, toda previdno, kot da je pripravljen vsak hip skočiti v zaklon, če bi počilo. Toda na tej strani ni nihče streljal in vedeli smo, da ne bo nihče streljal. Stali smo kot okameneli in gledali, kaj se bo zgodilo. Pred nami smo imeli dva stražna stolpa. Pri prvem so že v skupini stali SS-ovci z dvignjenimi rokami. Ameriški vojak jim je dal znak, naj se postavijo k zidu, kar so storili, še vedno v skupini. Komaj da se je ustavil pri njih, nato je šel naprej in se bližal drugemu stolpu, ki je bil naravnost pred nami.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Campbell in blazna hitrost

60 let boj za hitrostno prvenstvo

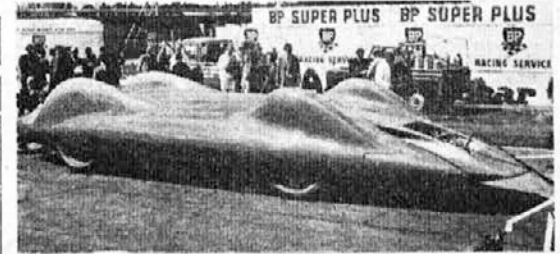
Slano jezero, ki se nahaja v Združenih državah Amerike, je čestokrat zanimivo prizorišče ostrih bojev za prvenstvo v hitrostni vožnji z avtomobilom. Čeprav živimo v dobi umetnih satelitov, predstavlja hitrost 650 km na uro pravo čudo. Pred časom pa je znani angleški vozač Donald Campbell poskušal doseči s svojim Blue Birdom hitrost 800 km na uro. Poskus pa ni uspel in Campbell si je komaj rešil življenje, ker se je njegova »Modra ptica« prevrnila, ko je »letela« z blazno hitrostjo nad 500 km na uro. Skoraj tri milijarde lir — toliko so namreč znašali stroški za prave — so v trenutku izpuhteli. Campbell pa noče kl-niti in še namerava izzivati smrt, da si pridobi častni naslov najhitrejšega človeka na svetu v vožnji z avtomobilom. Ta naslov si je že pridobil njegov oče Malcolm Campbell v letih 1932, 1933 in 1935.

Uspeh pa nima nobene praktične vrednosti in je to le plod častihlepja in trme petčnega Angleža. Pred vojno, ko so bili avtomobili takorekoč še v »plenih«, je ta višek imel le toliko vrednost, da so tovarne slavile svoje izdelke. Zato, ko avtomobili lahko vozijo samo z normalno hitrostjo 170 do 150 km uro, predstavlja hitrost 600 ali 800 km na uro le platonski uspeh.

Ze pred 60. leti so avtomobili razvili hitrost 100 km na uro. Janetzy je s svojim lastnoročno izdelanim avtomobilom »letel« s hitrostjo 105 km na uro. Avtomobil je imel podobo dolge cigare z majhnimi

kolesi. Pet let kasneje je tudi znani Ford poskušal srečo in uspelo mu je razviti hitrost 146 km na uro. Ze pet let kasneje pa je avtomobil vrste Benz vozača Oldfielda hitel z brzino 211 km na uro. Leta 1924 je tudi FIAT osvojila častni naslov: 234 km na uro. Malcolm Campbell se je leta 1927 predstavil svetu na vozilu Napier-Campbell in takoj osvojil prvenstvo 281 km na uro. Sledil je nato boj med Campbellom in Segrejevem. Ko je Segreve vozil s hitrostjo 245 km na uro, je Campbell dosegel hitrost 281 km na uro; ko je Segreve na vozilu Sunbeam vozil s hitrostjo 327 km na uro, je Campbell dosegel 332 km na uro. Nato je Segreve na vozilu Irving-Napier (Napier je 5-krat osvojilo prvenstvo) dosegel 372 km na uro, Campbell pa 408 km na uro. Malcolm Campbell je svojo premoč dokončno potrdil še leta 1933, ko je vozil s hitrostjo 438 km na uro, in leta 1935 s hitrostjo 484 km na uro. Častni naslov najhitrejšega človeka na svetu je znanemu Angležu odvzel Eyston leta 1938. Ta je dosegel hitrost 573 km na uro. Po drugi svetovni vojni pa je Cobb dosegel brzino 635 km na uro, kar predstavlja do zdaj največjo hitrost, ki jo je človek dosegel z avtomobilom.

Ali bo uspelo Donaldu Campbellu osvojiti častni naslov? Pred dvema letoma je Donald osvojil hitrostno prvenstvo v vožnji z motornim člnom, in sicer 418 km na uro. Toda Campbell ni zadovoljen s tem rekordom; hoče doseči tudi višek v vožnji z avtomobilom.

Campbellov »Plavi ptič«, znano vozilo, s katerim je Anglež zaman skušal osvojiti svetovno hitrostno prvenstvo

PREGLED VISKOV V HITROSTNI VOZNI Z AVTOMOBILOM

Leto	Vozač	Vozilo	Km/h
1899	Chasseloup (Jeantaud)		92,77
1899	Jenatzy (Jenatzy)		105,85
1902	Serpellet (Serpellet)		120,77
1902	Augieres (Mors)		124,03
1904	Ford (Ford 999)		146,91
1904	Vanderbilt (Mercedes)		158,51
1904	Rigolly (Gobron-Brille)		166,61
1905	Mac Donald (Napier)		168,37
1905	Hemery (Darracq)		176,42
1910	Oldfield (Benz)		211,93
1924	Thomas R. (Delage)		230,38
1924	Eldridge (FIAT)		234,92
1926	Segreve (Sunbeam)		245,05
1926	Thomas P. (Thomas Sp.)		275,17
1927	Campbell (Napier-Campbell)		281,44
1927	Segreve (Sunbeam)		327,89
1928	Campbell (Napier-Campbell)		332,99
1928	Keech (White-Triplex)		333,94
1929	Segrave (Irving-Napier)		372,38
1932	Campbell (Napier-Campbell)		408,63
1933	Campbell (Campbell)		438,38
1935	Campbell (Campbell)		484,51
1938	Eyston (Thunderbolt)		573,21
1947	Cobb (Railton)		635,36

Ni hotela misliti, da bo morala biti več časa sama. Možu ni hotela pokazati svoje bojzani. Ta pa je opazil njeno otožnost. »Nekam blede postajaš, Adrana,« ji je rekel zaskrbljeno nekega dne. »Malo več svežega zraku bi ti ne škodilo.«

Da, Oskar ima prav, preveč tiči v svojem malem stanovanju. Skrbi o prihodnosti bi jo tudi gotovo manj težile, če bi se nekoliko raztresla.

Čez pol ure je že bila na cesti. Nehote je usmerila korak proti časopisni palači, kjer dela Oskar. Ah, kakšna zavest imeti takega izrednega človeka za moža. Pregnana je bila iz rojstne hiše; ta zavest jo je malce zbolela. Adrana je bila trdno prepričana, da bi se ne zgrnilo toliko gorja nanjo, če bi mama še živela. Ona bi spoznala Oskarjev zlati značaj in bi tudi očeta pregovorila. Sedaj bi vsi skupaj lepo prebivali v krasni, obsežni očetovi vili. Nehote je potegnila Adrana z lepo oblikovano roko preko čela, kakor da hoče pregnati temne misli. Zdaj je samo Oskarjeva, nanj mora misliti. Vse je pred poroko poskrbel za njo. Kako lepo je bilo na poročni dan! Na zunaj vse skromno. Z dvema tovarišema iz uredništva sta ona in Oskar stopila pred oltar. Zvečer so vsi štirje šli na kratek izlet v okolico in preživeli nekaj uric v prav prijetnem ženitovanjskem razpoloženju.

»Zdaj si pa popolnoma moja, ljubljeni Adrana,« je Oskar rekel mladi ženici, ko sta prestopila prag malega, a okusno urejenega stanovanja. Ona ni vedela, da je mož srečal pred poročnim uradom s srdom napolnjen pogled njenega očeta. Oskar je tisti hip sklenil, da ne bo ničesar povedal ženi. Ni pa mogel slutiti, da bo le prekmalu Rudi Vrhovec križal pot svoje hčere.

8.

Priredil R. B.

STRTA SRCA

Adrana je imela še kakih dvajset korakov do uredniške palače. Ze je hotela zaviti v stransko ulico k vhodu, kar je obstala kot okamenela. Ustne so trepetale, smrtna bledica se je razlila po obrazu.

»Slučaj te je privedel do mene,« je siknil Rudi Vrhovec, podplut od besa. »Slučaj!« je ponovil, čeprav se je zavedal, da laže, ker je že večkrat čakal na istem mestu. Vsa njegova jeza je bruhnila na dan. Naščuvala ga je žena, ki ni na nesrečni pastorki pustila niti enega lasu brez napaake; tako jo je očrnila očetu.

Ta je sedaj stal pred Adrano kot sodnik. »Kar si storila,« je renčal, »bo Bog preklel!«

»Oče...!«

»Molči...! Obrnila si se od nas... raztrgala družinske vezi in je tvoja sreča...« glas mu je obtičal in je par sekund strmel v hčer. Spreletelo ga je neko očetovsko čustvo, a le za hip. Trd je postal zopet njegov obraz, ko je nadaljeval: »Ne boš imela nikoli božjega blagoslova! Štel te bom zopet za svojo hčer, ko se boš ločila od ti stega človeka, ki ni vreden našega imena!«

Prede je mogla Adrana odpreti usta, se je oče obrnil in je s težkimi koraki odšel. Tih glas mu je prigovarjal, da je hčerki zopet strl srce, toda prešibak je bil ta glas. Ni se ozrl na hčerko, ki je še vedno stala tam s povešeno glavo.

Takšno je bilo srečanje z očetom. Sicer si je že pričakovala. Toda vendar, vendar

bi jo moral oče razumeti, da ji ni bilo več obstanka v rodni hiši. Ne samo zaradi Oskarja, ampak z mačebo bi ne vzdržala več. On pa je njo, njenega moža, njen zakon preklel!

Take misli so se ji podile po glavi, ko je z nemirnimi koraki šla čez ulico. Hotela je biti sama, v kakem tihem kotičku. V bližnji cerkvi je udarila ura. Žalosten usmev je prešinil njen obrazek. V tej cerkvi je Oskarju obljubila večno zvestobo. Zdaj jo je oče preklel! Pahnil jo je od sebe zastran druge žene, mačehe...

Solze so ji lile po obrazu, ko je stopila v tiho cerkveno ladjo. Zgrudila se je v prvi klopi na kolena in si pokrila z rokami lice. Dolgo je molila. Ne samo zase, za moža, marveč tudi za očeta. Molila je, da bi Bog odvrnil kletev in odpustil očetu njegove besede.

Ko se je dvignila, je bila bolj mirna. Čutila je, da bo njena čista ljubezen do Oskarja premagala vse težave. Skoro vesela je prestopila prag stanovanja.

Oskar pa je zapazil, da se je moralo nekaj pripetiti. Ko mu je vse povedala, se je zamislil na poročni dan.

(Dalje)

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

34

za
našen
a
i
m
l
a
i
š
eP
o
t
vn
e
z
n
a
n
oSamuel
ScowillMiki
Muster

289. Močno bled, a z mirnim pogledom v očeh in z odločnim izrazom na suhem obrazu je profesor obstal pred svojimi sopotniki in dejal: »Dokazal sem vam, da je mogoče prekoračiti most kljub vetru. Jaz pojdem prvi. Hen pa bo zaključil vrsto. Ala se ga bo oklenila okrog vratu. Jim in Peter bosta pazila na Peggy. Menim, da so vrvi dovolj močne in bodo vzdržale našo težo.«

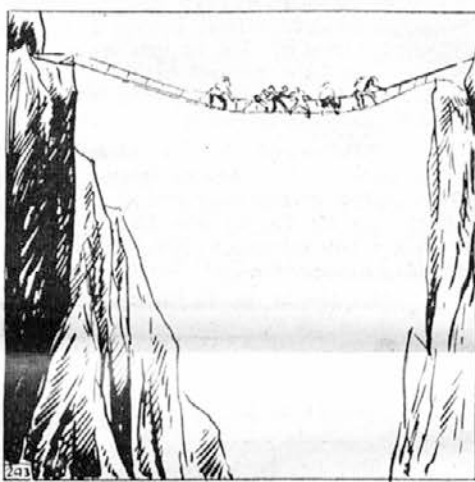
290. Profesor Grey je segel v roko stricu Tomu, da bi ga popeljal do mostu. Lovcu so se nabrale potne kaplje na čelu. Zavedal se je vrtoglave globine prepada, v dlani je začutil toplu, lepljivo mokroto: učenjak si je bil do krvi odrgnil roke ob vrveh. Razumel je, da stojita pred najhujšo preizkušnjo na dolgi, nevarni poti.

291. V strnji vrsti so se popotniki bližali mostu. Za profesorjem in stricem Tomom so stopali najmlajši člani odprave. Peter in Jim sta prišla slabotno Peggy okrog pasu in jo hrabrila: »Ne glej v globino, miži! Varno te bova prepeljala na drugo stran!« Peggy, ki se je ozirala nazaj, je zašepetala: »Da le ne bo prepozno!« Zasedovalci so bili dosegli greben!

292. »Dovolj časa bo!« je profesor Grey vlivlil pogum prestrašenim popotnikom. »Le za menoj!« In že je spet stal na mostu, ki se je zibal nad globokim breznom. Strah pred preganjalci je gnal za njim tudi njegove tovariše, ki v nihajočo brv niso gledali s tolikšnim zaupanjem kot njihov vodnik. Veter se je uprl v most in močne vrvi so zaškripale.

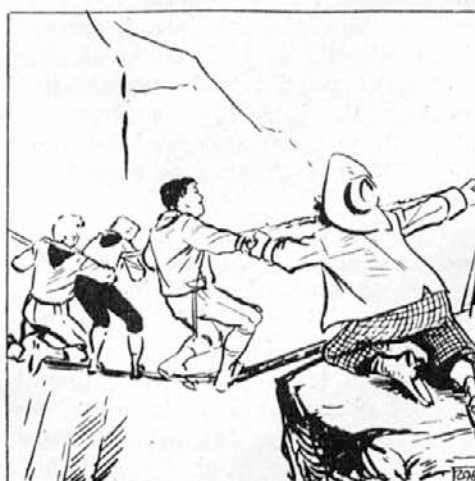
293. S previdnimi koraki so se popotniki prebijali čez most. Pod njihovimi stopinjami se se trgale preperele vezi, da je pokalo, kot bi streljal s samokresom. Obteženi most se je vdajal sunkom vetra in včasih zanihal tako divje, da so se morali popotniki trdno oprijeti tal in ograje, da niso zdrknili v globino. Vendar se nihče ni zmedel.

294. Profesor je napredoval s počasnimi koraki, za njim se je bolj plazil, kot pa hodil stari lovec, Peter in Jim pa sta mnogokrat pozabila na svojo varnost, da sta olajšala Peggy najtežje korake. Kriki zasledovalcev z onstran brega so postajali vedno glasnejši, vedno bolj divji. Ko je profesor Grey prvi splezal na trdna tla, so dosegli začetek mostu.

295. Brazgotinec in njegovi pajdaši so se najprej prestrašeno zastrmeli v vrtoglavo globino. Niti pomislili niso, da bi nadaljevali zasledovanje. Staknili so glave k posvetu, potem pa so z divjimi kriki pometali orožje po tleh, potegnili nože izza pasov in začeli kot besni sekati po koncih vrvi, ki so bili pritrjeni v skalovju.

296. Ko je stric Tom upehan zlezl na trdno skalo, se je ozrl za Brazgotincem in takoj spoznal njegov namen. Ognjevito je pomahal z rokami in pridušeno zavpil prijateljem: »Pohitite, kolikor le morete! Brazgotinec hoče prerezati vrvi!« S krepkimi rokami je posegel proti Petru in mu pomagal z mostu, Jim pa je skrbel za onemoglo Peggy.

297. Ko se je deklica skoraj nezavestna zgrudila na skalnata tla, sta Jim in Peter že prevzemala Alo iz Henovih rok. Indijanec se je z eno roko oprijel manjše skale, okrog katere se je ovijala nosilna vrva mostu, z drugo pa bi bil že skoraj posegel v prazno, če je ne bi prestregel Jim. Brazgotinec je namreč že presekal most, ki je zgrmel v prepad.